

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
Юридичний факультет
Кафедра конституційного права

ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ДО СПЕЦІАЛЬНОГО КУРСУ
КОНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ОХОРОНИ І ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ
І ГРОМАДЯНИНА ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ
В УКРАЇНІ

Галузі знань – 0304 - *право*
для спеціальності 7.0304201 *правознавство*

Розробник :
Рабінович Сергій Петрович,
д.ю.н., професор кафедри
конституційного права

Львів - 2012

ТЕМА 1. ПРАВА І СВОБОДИ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА ЯК ОБ'ЄКТ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ І ЗАХИСТУ

План

1. Права і свободи людини і громадянина як об'єкт конституційно-правового забезпечення: Поняття та класифікація конституційних прав і свобод.
2. Загальне поняття прав людини. Ознаки прав людини
3. Класифікація прав людини. Поняття конституційних прав людини.
4. Об'єкти конституційно-правового забезпечення, охорони і захисту.
 - Суб'єктивні конституційні права;
 - Охоронюваний правом інтерес;
 - Співвідношення прав людини та правоохоронюваних інтересів.
5. Співвідношення конституційних та основоположних прав людини.
6. Конституційно-правовий статус особи.
 - 6.1. Поняття конституційно-правового статусу
 - 6.2. Структура (елементи) конституційно-правового статусу
 - 6.3. Види конституційно-правового статусу особи.
7. Поняття “забезпечення”, “охорони”, “захисту” конституційних прав і свобод.
8. Місце органів місцевого самоврядування в системі органів, які здійснюють охорону і захист конституційних прав і свобод людини і громадянина.

Література

Основна

1. Батанов О. В. Муніципальна влада в Україні : проблеми теорії та практики : [монографія] / О.В. Батанов ; [відп. ред. М.О. Баймуратов] ; Національна академія наук України, Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. Київ : Юридична думка, 2010. 653 с.
2. Головін А. С. Захист прав і свобод людини і громадянина при здійсненні правосуддя в рішеннях Конституційного Суду України / А. С. Головін. — К. : Логос, 2011.
3. Гураль П.Ф. Інститут конституційно-правового статусу особи у зарубіжних країнах. Частина 1 : Громадянство у зарубіжних країнах : Навчально - методичні матеріали / П.Ф. Гураль, О.З. Панкевич – Львів : Львівський юридичний інститут МВС України, 2005. – 96 с.
4. Добрянський С.П. Актуальні проблеми загальної теорії прав людини: Монографія. – Львів, 2006.
5. Конституція України: наук. – паркт. коментар / ред.. В.Я. Тацій, О.В. Петришин, Ю.Г. Барабаш; НАПрН України. – Харків: Право, 2011.
6. Калиновський Б.В. Забезпечення органами місцевого самоврядування прав людини: проблеми теорії і практики // Науковий вісник НАВСУ. – 2001. - №3. – С. 136-142.
7. Магновський І. Конституційно-правовий статус особи (її громадянські права і свободи) // Право України. – 2002. – № 7.
8. Панкевич О.З. Правовий статус людини і громадянина – генеральний інститут конституційного права сучасної демократичної держави // Права людини й оновлення Конституції України: монографія / Рабінович П.М., Гудима Д.А., Добрянський С.П. та ін. / Праці лабораторії дослідження теоретичних проблем прав людини юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка. Вип. 5. – Львів : ЛНУ ім. І.Франка, 2011. – С.8-23.

9. Пушкіна О. В. Система прав і свобод людини та громадянина в Україні: теоретичні і практичні аспекти забезпечення. – К.: Логос, 2006. – 416с.

10. Рабінович П.М., Хавронюк М.І. Права людини і громадянина: Навч. посібник. – Київ, 2004.

Андрушко, І. П. Особливості застосування категорії "інтерес" у конституційному праві :автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук /Ірина Петрівна Андрушко ; Інститут законодавства Верховної Ради України. Київ : [б.в.], 2012. 19 с.

Додаткова

1. Баймуратов М.О. Локальна система захисту прав людини в Україні: сутність та становлення / М.О. Баймуратов // Юридична освіта і правова держава : зб. наук. праць. – Одеса, 1997. – С. 96–101.
2. Бондарь Н. С. Гражданин и публичная власть: конституционное обеспечение прав и свобод в местном самоуправлении : учебное пособие /Н.С. Бондарь. Москва : [Городец], 2004. 351 с.
3. Еремін А.Р. Реализация права человека и гражданина на местное самоуправление в Российской Федерации: конституционные вопросы. Дис.. ... д-ра юрид. наук. Саратов. – 2003. – 258 с.
4. Костицький В. Соціально-економічні права людини / В. Костицький // Нова політика. – 1996. – № 3. – С. 46-47.
5. Крижанівський С. Про деякі концептуальні положення конституційної регламентації прав і свобод людини і громадянина в Україні // Право України. – 1998. – № 7.
6. Німченко В. Правовий статус особи за Конституцією України // Вісник Конституційного Суду України. – 1998. – № 3.
7. Козюбра М.І. Права і свободи людини і громадянина у новій Конституції України // Адвокат. – 1996. – № 2.
8. Заворотченко Т. М. Конституційно-правові гарантії прав і свобод людини і громадянина в Україні: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.02 / НАН України; Інститут держави і права ім. В.М.Корецького. – К., 2002. – 19с.
9. Лебедев В.А. Конституционно-правовая охрана и защита прав и свобод человека и гражданина в России (теория и практика современности). – Москва, 2005.
10. Кабышев В.Т. Человек и власть: конституционные принципы взаимоотношений // Личность и власть (Конституционные вопросы). – Ростов-на-Дону, 1995.
11. Колодій А.М., Олійник А.Ю. Права людини і громадянина в Україні: Навч. посібник. – Київ, 2003.
12. Крусс В.И. Личностные („соматические“) права человека в конституционном и философско-правовом измерении: к постановке проблемы // Государство и право. – 2000. – № 10.
13. Литвиненко І.Л. Особливості муніципально-правового статусу людини і громадянина в Україні / І. Л. Литвиненко // Держава і право : зб. наук. праць. Юрид. і політ. науки. – 2000. – Вип. 8. – С. 175-182.
14. Маклаков В.В., Стрешун Б.А. Конституционно-правовой статус человека и гражданина // Конституционное (государственное право зарубежных стран). – Москва, 1993. – Т. 1.
15. Малько А.В., Субочев В.В. Проявления законных интересов на муниципальном уровне правовой жизни // Конституционное и муниципальное право. 2006. № 11.

16. Михалев В.А. Конституционный статус личности // Основы государства и права: Учеб. пособие. – Одесса, 1997.
17. Михайлюк Олег Анатолійович. Проблеми забезпечення конституційних гарантій захисту прав і свобод людини в Україні: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Інститут законодавства Верховної Ради України. – К., 2007. – 19 с.
18. Молдован В.В., Чулінда Л.І. Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина : Навч. посіб. – К., 2012.
19. Пономаренко Е.В. Конституционно-правовое освоение действительности в процессе осуществления естественных прав и свобод человека. – Москва, 2005.
20. Сидоренко, В. В. Формування механізмів реалізації прав громадян через місцеве самоврядування :автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління /В. В. Сидоренко. Донецьк, 2007.. 21 с.
21. Права людини і громадянина: можливості удосконалення конституційних гарантій. [Випуск 18.] – Львів, 2008. – 70 с.
22. Пушкіна О. В. Конституційний механізм забезпечення прав людини і громадянина в Україні: проблеми теорії і практики: автореф. дис... д-ра. юрид. наук: 12.00.02 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2008. – 48 с.
23. Самбор М. А. Інтерес в праві: загальнотеоретичні аспекти розуміння та реалізації: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / М. А. Самбор; Київ. нац. ун-т внутр. справ. — К., 2010. — 20 с.

Політико-правові документи і нормативно-правові акти

1. Загальна декларація прав людини. ООН, 10.12.1948 р. // Офіційний вісник України. 15.12.2008 р., № 93, стор. 89, стаття 3103, код акту 45085/2008.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Рада Європи; 04.11.1950 р. // Офіційний вісник України. 16.04.1998 р., № 13, / № 32 від 23.08.2006 /стор. 270.
3. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. ООН. 16.12.1966 р. // / Офіційний сайт Верховної Ради України. Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_043/card6#Public. Дата доступу: 25.01.2012.
4. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. ООН. 16.12.1966 р. // Офіційний сайт Верховної Ради України. Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_042. Дата доступу: 25.01.2012.

Практика Конституційного Суду України

1. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення окремих положень частини першої статті 4 Цивільного процесуального кодексу України (справа про охоронюваний законом інтерес) // Офіційний вісник України. – 2004. – № 50. – Ст. 3288.
2. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання) від 2 листопада 2004 року // Офіційний вісник України. – 2004. – № 45. – Ст. 2975.

Питання для самоконтролю

1. Що таке основоположні права людини як загально соціальне явище? В чому полягає відмінність прав людини від її свобод?
2. Які існують доктринальні й нормативно-правові класифікації прав людини?
3. В чому полягають відмінностями між правами людини «першого», «другого» і «третього покоління»?
4. Які підходи до тлумачення поняття конституційних прав людини існують у конституційно-правовій доктрині?
5. Як співвідносяться між собою права людини та суб'єктивні конституційні права?
6. Що таке охоронюваний правом інтерес як соціологічна і як юридична категорія?
7. Розкрийте співвідношення прав людини та її правоохоронюваних інтересів в конституційному праві.
8. Що таке конституційно-правовий статус особи? Які підходи до розуміння цього статусу існують у сучасній науці конституційного права?
9. Які елементи утворюють структуру конституційно-правового статусу?
10. Які види конституційно-правового статусу особи виокремлює конституційно-правова наука?
11. Як співвідносяться поняття “забезпечення”, “охорони”, “захисту” конституційних прав і свобод? Розкрийте зміст кожного з них.
12. Які існують форми забезпечення конституційних прав і свобод?
13. Які існують конституційні форми охорони і захисту прав і свобод людини і громадянина?
14. Схарактеризуйте систему органів, які здійснюють захист конституційних прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Завдання

Завдання 1. Використовуючи положення конституційного законодавства, намалюйте схему «Органи, які здійснюють захист конституційних прав і свобод людини і громадянина в Україні», відобразивши в ній органи, які належать до різних «гілок» державної влади. Визначте на місце органів місцевого самоврядування в системі органів, які здійснюють захист конституційних прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Завдання 2. Проаналізуйте положення Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» і выпишіть повноваження органів місцевого самоврядування, спрямовані на охорону і захист конституційних прав і свобод людини і громадянина.

Згрупуйте ці повноваження відповідно до класифікації прав і свобод людини і громадянина.

Тема 2.

Муніципальні права і свободи людини і громадянина як об'єкт конституційно-правового забезпечення

1. Конституційні права людини і громадянина, які реалізуються у відносинах з органами місцевого самоврядування.
2. Суб'єктивне право на місцеве самоврядування як елемент системи конституційних прав і свобод: структура і зміст.
3. Муніципальні права членів територіальної громади як різновид конституційних прав людини і громадянина: поняття та особливості.
4. Муніципально-правовий статус людини і громадянина.
 - 4.1. Джерела муніципально-правового статусу людини і громадянина за конституційним правом України.
 - 4.2. Різновиди муніципально-правового статусу.
 - 4.3. Система муніципальних прав за законодавством України.
5. Питання місцевого значення як об'єктна основа муніципальних прав і свобод людини і громадянина.

Література

Основна

1. **Баймуратов М.О.** Права мешканців – членів територіальної громади як об'єкт захисту органами місцевого самоврядування // Права людини і громадянина: проблеми реалізації в Україні. Праці Львівської Лабораторії прав людини Академії правових наук України. – Серія 1. – Вип. 1. – Київ, 1998. – С.15-28.
2. Баймуратов М. О. Захист прав людини як члена територіальної громади // Актуальні проблеми політики: Збірник наукових праць. / Головний редактор С. В. Ківалов; відпов. за вип.. Л. І. Кормич. – Одеса: Юридична література, 2002. – Вип. 13-14. – С. 55-62.
3. Горян Е. В. Органи місцевого самоврядування в конституційно-правовому механізмі забезпечення основних прав і свобод громадян України: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук /К, 2005.. 20 С.
4. Батанов О.В. Муніципальне право України : підруч. / О.В. Батанов. – Х. : ТОВ «Одисей» 2008. – 528 с.
5. Литвиненко І.Л. Особливості муніципально-правового статусу людини і громадянина в Україні / І. Л. Литвиненко // Держава і право : зб. наук. праць. Юрид. і політ. науки. – 2000. – Вип. 8. – С. 175-182.
6. Орзих М.Ф. Интерес в системе местного самоуправления //Аппарат государственного управления: интерес и деятельность. – К.: Наукова думка, 1993. – С. 93.
7. Погорілко В. Ф., Батанов О. В. Муніципальні права і свободи особи в Україні: обґрунтування проблеми // Правничий вісник / Університет економіки та права "Крок" – К. – 2006. – Вип. 1. – С. 74-87.
8. Русанова С. Ю. Муніципальні права членів територіальної громади: поняття та класифікація // Форум права. – 2009. –№ 2. – С. 369-374.
9. **Смирнова Т.** Форми реалізації громадянами права на участь в місцевому самоврядуванні за Конституцією України.// Право України.1998. № 5. – С.21-24.
10. Хоменець Р. Окремі аспекти правового статусу іноземців у сфері місцевого самоврядування // Підприємство, господарство, право. – 2002. – № 11.

11. Хоменець Р. Участь населення у вирішенні питань місцевого значення // Право України. – 2000. - № 7. – С. 21-22.
12. Чернега, Р. Т. Участь громадян у місцевому самоврядуванні України :правові питання : монографія /Р.Т. Чернега ; за заг. ред. Н.Р. Нижник.. Івано-Франківськ : Місто-НВ, 2008. 114 с.

Додаткова

13. Дмитриев К.А. Защита прав и свобод человека и гражданина при осуществлении местного самоуправления // Актуальные проблемы гражданского и трудового права. Сборник научных трудов. Вып. 1. Москва. – 2003. – С. 47-52.
14. Еремин А.Р. О содержании и месте права граждан на местное самоуправление в системе конституционных прав и свобод человека и гражданина // Конституционные чтения. Межвузовский сборник научных трудов. Вып. 4: Ч. 1. Саратов. – 2003. – С. 114-121.
15. Князев С.Д., Шишкина О.Е., Еремин А.Р. Реализация права человека и гражданина на местное самоуправление в Российской Федерации: конституционные вопросы / Под ред. В.Т. Кабышева. – Саратов: Изд-во Саратов. ун-та, 2003. – 290 с. (Рецензия) // Российский юридический журнал. Екатеринбург. – 2005. – № 1. – С. 128-131.
16. Курманов Э.Р. Права и свободы человека и гражданина по участию в местном самоуправлении: конституционно-правовое исследование. Дис. ... канд. юрид. наук. Челябинск. – 2006. – 200 с.
17. Марчуков М.Б. Проблемы реализации прав и свобод человека и гражданина при осуществлении местного самоуправления в России // Роль социальных факторов в реализации конституционных прав и свобод личности в России. Сборник научных статей и докладов. Ставрополь. – 2007. – С. 285-291.
18. Шишов П.В. Компенсаторные институты защиты прав человека в системе местного самоуправления // Административное и муниципальное право. Москва. – 2009. – № 6 (18). – С. 5-9.
19. Еремин А.Р. Некоторые проблемы реализации конституционного права человека и гражданина на местное самоуправление в Российской Федерации // Конституционные чтения. Межвузовский сборник научных трудов. Вып. 5. Саратов. – 2004. – С. 16-20.
20. Еремин А.Р. Реализация права человека и гражданина на местное самоуправление в Российской Федерации: конституционные вопросы / Под ред. В.Т. Кабышева. Саратов, 2003.
21. Батанов О.В. Муніципальна влада в Україні. Проблеми теорії та практики : Монографія. / О.В. Батанов // К.: «Юридична думка», 2010. – С. 517–599.
22. Бондарь Н. С. Гражданин и публичная власть: конституционное обеспечение прав и свобод в местном самоуправлении : учебное пособие /Н.С. Бондарь. Москва : [Городец], 2004. 351 с.
23. Бондарь Н. С. Личность в системе социалистического самоуправления: конституционный аспект // Правоведение. – 1987. – № 6. – С. 3-12.
24. Баймуратов М.О. Локальна система захисту прав людини в Україні: сутність та становлення / М.О. Баймуратов // Юридична освіта і правова держава : зб. наук. праць. – Одеса, 1997. – С. 96–101.
25. Киричек Е.В. Охрана и защита конституционных прав и свобод человека и гражданина: местный уровень // Научный вестник Тюменского юридического института МВД России. Сборник научных трудов. Вып. 3.

- Тюмень. – 2004. – С. 3-6.
26. Малько А.В., Субочев В.В. Проявления законных интересов на муниципальном уровне правовой жизни // Конституционное и муниципальное право. 2006. № 11.
27. Чиркин В.Е. Индивид и общество: коллективные конституционные права // Право и практика. – 2001. – № 4.

Політико-правові документи і нормативно-правові акти

1. Загальна декларація прав людини. ООН, 10.12.1948 р. // Офіційний вісник України. 15.12.2008 р., № 93, стор. 89, стаття 3103, код акту 45085/2008.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Рада Європи; 04.11.1950 р. // Офіційний вісник України. 16.04.1998 р., № 13, / № 32 від 23.08.2006 /стор. 270.
3. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. ООН. 16.12.1966 р. // / Офіційний сайт Верховної Ради України. Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_043/card6#Public. Дата доступу: 25.01.2012.
4. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. ООН. 16.12.1966 р. // Офіційний сайт Верховної Ради України. Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_042. Дата доступу: 25.01.2012.
5. Всесвітня декларація про місцеве самоврядування // Місцеве самоврядування. –1997. – №1-2. – С. 95–97.
6. Європейська хартія місцевого самоврядування // Віче. – 1993. – №6. – С. 33-39.
7. Рекомендація Ради Європи 39 (1998) від 6 березня 1998 р. «Про інкорпорацію Європейської хартії місцевого самоврядування в правові системи країн, які її ратифікували, і про правовий захист місцевого самоврядування» [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Ради Європи. Режим доступу: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=853831&Site=Congress&BackColorInternet=e0cee1&BackColorIntranet=e0cee1&BackColorLogged=FFC679>. Дата доступу: 05.03.2011.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте зміст поняття муніципальних прав членів територіальної громади.
2. Схарактеризуйте особливості муніципальних прав: а) за суб'єктами; за об'єктами; за нормативними джерелами.
3. Назвіть види муніципальних прав: а) за суб'єктами; б) за сферами їх здійснення.
4. Розкрийте зв'язок між індивідуальними та колективними муніципальними правами.
5. Розкрийте співвідношення між: конституційно-правовим статусом людини і громадянина, муніципальними правами членів територіальної громади, конституційними правами людини і громадянина, які реалізуються у відносинах з органами місцевого самоврядування.
6. Розкрийте зв'язок між муніципальними правами членів територіальної громади й повноваженнями представницьких органів місцевого самоврядування.
7. Виокремте форми забезпечення муніципальних прав членів територіальної громади.

Завдання

Завдання 1. Проаналізуйте ст. ст. 5, 7, 140-145 Конституції України й складіть таблицю «Система конституційних муніципальних прав».

Завдання 2. Проаналізуйте Розділ II Конституції України й складіть таблицю «Система конституційних прав людини і громадянина, які реалізуються у відносинах з органами місцевого самоврядування».

Завдання 3. Проаналізуйте положення ЗУ «Про місцеве самоврядування в Україні» і выпишіть норми, які: закріплюють компетенцію органів місцевого самоврядування у сфері:

- створення загальних умов для реалізації муніципальних прав членів територіальної громади;
- охорони муніципальних прав членів територіальної громади;
- захисту муніципальних прав членів територіальної громади.

Тема 3.

Діяльність органів місцевого самоврядування щодо забезпечення основних прав і свобод людини і громадянина: організаційно-правовий аспект

1. Принципи організації та діяльності органів місцевого самоврядування. Принцип субсидіарності. Принцип пропорційності.
2. Організаційно-правові форми діяльності органів місцевого самоврядування по забезпеченню прав і свобод людини і громадянина.
3. Роль місцевих рад у забезпеченні основних прав і свобод людини і громадянина.
4. Забезпечення основних прав і свобод людини і громадянина виконавчими органами місцевих рад.
5. Органи самоорганізації населення і їх діяльність щодо забезпечення основних прав і свобод людини і громадянина.
6. Діяльність посадових осіб органів місцевого самоврядування, депутати місцевих рад та забезпечення прав і свобод людини і громадянина.

Література

Основна

1. Баймуратов, М. А. Объектный состав публичной самоуправленческой (муниципальной) власти :телеологические установки, идентификация, конституционно-правовая регламентация /М.А. Баймуратов, Т.М. Буряк. Сумы : Університетська книга ; Москва : Транслит, 2007. 229 с.
2. Баймуратов М.О. Локальна система захисту прав людини в Україні: сутність та становлення / М.О. Баймуратов // Юридична освіта і правова держава : зб. наук. праць. – Одеса, 1997. – С. 96–101.
3. Крусян А. Р. Взаимодействие местных органов исполнительной власти и органов местного самоуправления в Украине :учебное пособие /А.Р. Крусян ; Одесская нац. юрид. акад. Одесса : Юридична література, 2001. 162 с.

4. Буряк, Т. М. Конституційно-правова регламентація об'єктного складу місцевого самоврядування в Україні :автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук /Т.М. Буряк. К. : [б. в.], 2007. 20 с.
5. Любченко, П. М. Конституційно-правові основи розвитку місцевого самоврядування як інституту громадянського суспільства :монографія /П.М. Любченко ; Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. Харків : Одиссей, 2006. 351 с.
6. Місцеве самоврядування в Україні в умовах становлення правової держави: Монографія /За редакцією Ю. М. Тодики і В. А. Шумілкіна. – Х.: ТОВ "Одиссей", 2004. – 392 с.
7. Литвиненко І Л. Діяльність органів місцевого самоврядування по забезпеченню конституційних прав та свобод людини і громадянина: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2003. – 20с.
8. Горян Е.В. Місце та роль органів місцевого самоврядування в конституційно-правовому механізмі забезпечення основних прав і свобод громадян України // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності: Збірник наукових праць. – 2004. - № 2. – С. 46-54.
9. Щебетун І. С. Організаційно-правові гарантії місцевого самоврядування в Україні: Автореф. дис. канд. юрид. наук. – К., 2002. – 20 с.
10. Крусян А. Местное управление и самоуправление: к постановке вопроса о содержании и понятии // Юридический вестник. – 1998. –№ 1. – С. 84-87.
11. Трачук П. А. Місцеве самоврядування в Україні у контексті конституційних та демократичних реформ: Монографія. – Ужгород: КП "Ужгородська міська друкарня", 2006. – 567 С.
12. Хачук К. Д. Організаційно-господарські повноваження органів місцевого самоврядування :автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук /Кіра Дмитріївна Хачук ; Національна академія наук України, Інститут економіко-правових досліджень. Донецьк : [б.в.], 2011. 20 с.

Додаткова

1. Баймуратов М. О., Григор'єв В. А. Муніципальна влада: актуальні проблеми становлення і розвитку в Україні.: Монографія. – Одеса: Юридична література, 2003, – 248 с.
2. Батанов О. В. Муніципальна влада – самостійний вид публічної влади в Україні: поняття, ознаки, тенденції становлення // Правова держава: Щорічник наукових праць інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Вип. 15. – К., 2004. – С. 109-120.
3. Горян Е.В. Розподіл компетенції між органами публічної влади на місцях як один з етапів адміністративної реформи // Вісник Університету внутрішніх справ. – 2000. – Спецвипуск. – С. 86-89.
4. Астапова, Т. О. Адаптація зарубіжного досвіду реформування діяльності органів місцевого самоврядування в Україні :автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління /Тетяна Олександрівна Астапова ; Національна академія державного

- управління при Президентів України, Харківський регіональний інститут державного управління. Харків : [б.в.], 2010. 20 с.
5. Лактіонов, В. О. Взаємовідносини органів місцевого самоврядування з органами державної влади в регулюванні соціального захисту населення : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління / Валентин Олександрович Лактіонов. Донецьк : [б.в.], 2007. 20 с.
 6. Делія, Ю. В. Конституційно-правові основи місцевого самоврядування в Україні : проблеми теорії та практики : монографія / Ю.В. Делія ; за загальною редакцією В. Ф. Погорілка ; Донецький юридичний інститут МВС при Донецькому національному університеті, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Донецьк : НД та РВВ ДЮІ МВС, 2004. 277 с.
 7. Бондарь Н. С. Гражданин и публичная власть: конституционное обеспечение прав и свобод в местном самоуправлении : учебное пособие / Н.С. Бондарь. Москва : [Городец], 2004. 351 с.
 8. Ковтун, І. Б. Діяльність органів місцевого самоврядування на регіональному рівні в Україні : організаційно-правові особливості та шляхи вдосконалення : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління / Ірина Броніславівна Ковтун. Дніпропетровськ, 2008. 20 с.
 9. Куденев С.В. Обеспечение прав и свобод человека и гражданина на муниципальном уровне (на примере Республики Мордовия) // Права человека в России и правозащитная деятельность государства. Сборник материалов Всероссийской научно-практической конференции, 12 мая 2003 г. Санкт-Петербург. – 2003. – С. 171-175.
 10. Рибалка С. В. Політико-інституційні чинники реформування системи місцевого самоврядування в сучасній Україні : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук / Сергій Вікторович Рибалка ; Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара. Дніпропетровськ : [б.в.], 2010. 18 с.
 11. Сергеев Д.Б. Муниципальное образование как институт, обеспечивающий реализацию прав и свобод человека и гражданина // Научные труды РАЮН. В 3-х томах. Вып. 9. Т. 1. Москва. – 2009. – С. 1205-1208.
 12. Безруков А.В. Разграничение компетенции между уровнями публичной власти: проблемы и перспективы // Конституционное и муниципальное право. 2008. № 16.
 13. Нанба С.Б. Понятие и структура компетенции муниципальных образований // Журнал российского права. 2008. № 6.

Тема 4.

Національні та міжнародні стандарти муніципальних прав і свобод людини і громадянина

1. Правова природа міжнародних стандартів муніципальних прав і свобод.
2. Стандарти Ради Європи у сфері забезпечення муніципальних прав і свобод (Європейська хартія місцевого самоврядування, резолюції, рекомендації).
3. Всесвітня декларація місцевого самоврядування. Європейська рамкова конвенція про основні принципи транскордонного співробітництва між територіальними громадами або органами влади. Інші європейські стандарти місцевого самоврядування.
4. Міжнародні стандарти прав людини у відносинах з органами місцевого самоврядування. Муніципальні права і свободи людини у практиці Європейського суду з прав людини.

Література

Основна

1. Акти європейського права з питань регіональної політики та місцевого самоврядування [Текст] / за заг. ред. А. П. Яценюка. — К. : Парламент. вид-во, 2007. — 608 с.
2. Баймуратов М.О. Правова природа міжнародних (європейських) стандартів локальної демократії та їх роль у становленні місцевого самоврядування в Україні: питання сприйняття та імплементації / М.О. Баймуратов // Наукові читання. Присвячені пам'яті В.М. Корецького: Зб. наук. Праць / Київський університет права НАН України. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2008. – С. 12–21.
3. Баймуратов М.О., Григорьев В.А. Муниципальная власть: актуальные проблемы становления и развития в Украине / М.О. Баймуратов, В.А. Григорьев // О.: «Юридическая литература», 2003. - С. 103–123, 162–188.
4. Баймуратов М.А., Григорьев В.А. Роль международных стандартов местного самоуправления в формировании компетенции публичной самоуправленческой (муниципальной) власти / / М.О. Баймуратов, В.А. Григорьев // О.: «Феникс», 2003. – 160 с.
5. Барвіцький В.Ю., Батанов О.В. Муніципальне право зарубіжних країн. Частина 3. / за заг. Ред. П.Ф. Мартиненка. – К.: «Знання України», 2006. – 284 с.
6. Гірняк, М. В. Європейська хартія місцевого самоврядування в Україні і: питання реалізації та контролю /Марія Володимирівна Гірняк ; Укр. Акад. Друкарства. Львів : Каменярь, 2004. 58 с.
7. Горян Е.В. Конвенція про захист прав людини та діяльність місцевих органів влади (досвід Великої Британії) // Вісник Національного університету внутрішніх справ. – 2001. – Спецвипуск. – С. 257-261.
8. Кравченко В.В., Пітцик М.В. Муніципальне право України. / В.В. Кравченко, М.В. Пітцик // К.: «Атіка», 2003. – С. 36–78.
9. Демченко І. С. Стан імплементації європейських правових стандартів місцевого самоврядування в Україні // Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Серія: Економічна теорія та право. *Збірник наукових праць*. № 1 (4) 2011. – С.149-157.
10. Дунаєва Л.М. Влада і самоврядування: еволюція діалогу : [Монографія] / Лариса Миколаївна Дунаєва / Одеський нац. університет ім. І.І. Мечникова. – О.: Поліграф, 2009. – 356 с.

11. Калиновський Б.В. Конституційні принципи місцевого самоврядування в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук за спеціальністю 12.00.02 – конституційне право. – Київський Національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, 2003. – 23 с.
12. Мікула Н.А., Толкованов В.В. Посібник «Транскордонне співробітництво»
13. Н.А. Мікула, В.В. Толкованов // К.: «Крамар», 2011. – С. 53–57.
14. Рабінович С. Субсидіарність як засада юридичного регулювання / С. П. Рабінович // Право України. – 2006. – № 1. – С. 25–29.
15. Софінська І.Д. Принцип субсидіарності крізь призму Європейської хартії місцевого самоврядування / І.Д. Софінська // Порівняльне правознавство: сучасний стан і перспективи розвитку. Зб. статей /// За ред. Ю.С. Шемшученка, Л.В. Губерського, І.С. Гриценка; упор. О.В. Кресін. – К.: Логос, 2009. – С. 333–335.

Додаткова

1. Дунаєва Л.М. Принцип розподілу влади як основа співіснування державної влади та місцевого самоврядування в політичній системі сучасних країн / Л.М. Дунаєва // Держава і право: Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки. Вип. 42. – К. : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2008. – С. 621–628.
2. Балабанова, І. Міжнародні стандарти регіональної політики держав — членів Ради Європи та Європейського Союзу [Текст] / І. Балабанова // Порівняльно-правові дослідження : укр.-грец. міжн. наук. юрид. журнал, 2008. — № 2 : Глобалізація і право. Інтернаціоналізація і фрагментація у правовому розвитку. — С. 181–191.
3. Гаганова Н.А. Принцип субсидиарности в конституционном праве: Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук.12.00.02 – М. 2006. – 208 с.
4. Авакьян С.А. Конституционно-правовые проблемы централизма, демократии и децентрализации в современном государстве // Конституционное и муниципальное право. 2005. № 8. С. 2 7.
5. Большаков С.Н. Принцип субсидиарности в разграничении предметов ведения и полномочий: опыт Европейского Союза // Местное право. 2005. № 1-2. С. 25-40.
6. Винтер, Герд. Субсидиарность и нормотворчество в рамках европейской многоуровневой системы управления // Право и политика. 2005. № 11. С. 51-74.
7. Глигич-Золотарева М.В. Разграничение предметов ведения и полномочий между уровнями публичной власти: зарубежный опыт // Журнал российского права. 2003. № 4. С. 76 84.
8. Пешин Н.Л. Проблемы реализации принципа самостоятельности местного самоуправления // Конституционное и муниципальное право. 2005. №4. С. 38-39.
9. Поплавска Э. Принцип субсидиарности и его место в новой Конституции Польши // Журнал российского права. 1999. № 3/4. С. 165 -177.
10. Тихомиров Ю.А. Теория компетенции // Журнал российского права. 2000. № 10. С. 22-32.
11. Узагальнення польського досвіду місцевого самоврядування та перспективні напрямки розвитку самоврядування в Україні :збірник статей /Фонд підтримки молодіжних демократичних ініціатив. К. : [б.в.], 2001. 335 с.

12. Хачатурян, Х. В. Х. В. Модель самоуправлення для України XXI в. :учебное пособие /Х.В. Хачатурян..Київ : Изд-во КиМУ, 2008. 125 с.
13. Чумакова, О. В. Шляхи розвитку місцевого самоврядування України в контексті досвіду держав Європейського Союзу :автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління /Ольга Володимирівна Чумакова. Дніпропетровськ : [б.в.], 2008. 20 с.

Політико-правові документи і нормативно-правові акти

1. Всесвітня декларація про місцеве самоврядування // Місцеве самоврядування. –1997. – №1-2. – С. 95–97.
2. Конституція України: Прийнята на V сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. № 254к/96 // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Рада Європи; 04.11.1950 р. // Офіційний вісник України. 16.04.1998 р., № 13, / № 32 від 23.08.2006 /стор. 270.
4. Європейська хартія місцевого самоврядування // Віче. – 1993. – №6. – С. 33-39.
5. Конвенція про участь іноземців у суспільному житті на місцевому рівні від 5 лютого 1992 року Страсбург: Рада Європи // Офіційний сайт Верховної Ради України – [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_318
6. Європейська Рамкова Конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними владами або громадами, Мадрид, 21.05.1980 р. // Текст українською мовою. – Рада Європи.
7. Конвенція про участь іноземців у суспільному житті на місцевому рівні від 5 лютого 1992 року м. Страсбург [Текст]. — Акти європейського права з питань регіональної політики та місцевого самоврядування / за заг. ред. А. П. Яценюка. — К. : Парламент. в-во, 2007. — С. 137–145.
8. Європейська хартія про участь молоді у муніципальному та регіональному житті, Страсбург, 14.03.1992 р. / у книзі Муніципальне право зарубіжних країн : навч. посіб.: [у 3 ч.]. Ч. 3 / Барвіцький В.Ю., Батанов О.В., за заг. ред. П.Ф. Мартиненка; НДІ приватного права і підприємництва. – Київ : Знання України, 2006. – С. 206–217.
9. Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин : Закон України № 802-IV від 15.05.2003 [Текст] // Уряд. кур'єр. — 2003. — № 105.
10. Європейська ландшафтна конвенція від 20 жовтня 2000 року м. Флоренція — Акти європейського права з питань регіональної політики та місцевого самоврядування [Текст] / за заг. ред.А. П. Яценюка. — К. : Парламент. вид-во, 2007. — С. 145–155.
11. Про ратифікацію Європейської ландшафтної конвенції : Закон України № 2831-IV (2831-15) від 07.09.2005 [Текст] // Відом. Верхов. Ради України. — 2005. — № 51. — Ст. 547.
12. Рекомендація Ради Європи 39 (1998) від 6 березня 1998 р. «Про інкорпорацію Європейської хартії місцевого самоврядування в правові системи країн, які її ратифікували, і про правовий захист місцевого самоврядування» [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Ради Європи. Режим доступу: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=853831&Site=Congress&BackColorInternet=e>

0cee1&BackColorIntranet=e0cee1&BackColorLogged=FFC679. Дата доступу: 5.03.2011.

13. Про місцеве самоврядування в Україні. Закон України. № 280/97-ВР. 21.05.1997. // Відомості Верховної Ради (ВВР), 1997, N 24, ст. 170. (з наступними змінами та доповненнями)

Тема 5.

Принцип верховенства права як конституційна гарантія муніципальних прав і свобод людини і громадянина

1. Поняття і конституційно-правовий зміст принципу верховенства права.
2. Формальний аспект верховенства права та юридичні засоби його забезпечення в діяльності органів та посадових осіб муніципальної влади.
3. Матеріальний аспект верховенства права та юридичні засоби його забезпечення в діяльності органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб.
4. Законність як вимога верховенства права в діяльності органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб.
5. Правова визначеність як вимога верховенства права в діяльності органів муніципальної влади та їх посадових осіб.
6. Оприлюднення актів органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб як вимога, яка забезпечує правову визначеність

Основна

1. Аблязов Д.Е. Принцип верховенства конституції: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Д.Е. Аблязов; Нац. юрид. акад. України ім. Я.Мудрого. — Х., 2008. — 19 с.
2. Батанов О. В. Проблеми місцевого самоврядування в Україні в контексті реалізації принципу верховенства права / О. В. Батанов // Часопис Київського університету права. – 2008. – № 1. – С. 62–68.
3. Головатий С. П. Верховенство права: ідея, доктрина, принцип. Автореф. дис. докт. юрид. наук. – К., 2009. – 44 с.
4. Казанчан, А. А. Правозастосувальна діяльність органів місцевого самоврядування України :питання теорії та практики : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук /Андрій Аркадійович Казанчан ; Інститут законодавства Верховної Ради України. Київ : [б.в.], 2005. 20 с.
5. Калиновська, Т. О. Нормативно-правові акти місцевих рад як органів місцевого самоврядування в Україні :автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук /Тетяна Олександрівна Калиновська ; Національна академія внутрішніх справ..
6. Київ : Науковий світ, 2011. 20 с.
7. Петришина М. О. Нормотворча діяльність в органах місцевого самоврядування в Україні :монографія /М.О. Петришина ; Національний університет "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого". Харків : Право, 2011. 231 с.
8. Барський В. Р. Нормотворчість представницьких органів місцевого самоврядування в Україні :автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук /Вадим Рудольфович Барський. Одеса : [б.в.], 2006. 18 с.
9. Рабінович П. М. Верховенство права з позицій європейсько-міжнародного та українсько-конституційного судочинства // Бюлетень Міністерства юстиції України. — 2006. — № 3 (53).

Додаткова

1. Муніципальне статутне право :хрестоматія : [у 2-х частинах] /[упор. Х.В. Приходько, В.М. Носова] ; Академія муніципального управління..
2. Київ: Академія муніципального управління, 2008. 2 ч.
3. Батанов О.В. Муніципальне право України : підруч. / О.В. Батанов. – Х. : ТОВ «Одисей» 2008. – 528 с.
4. Батанов О. В. Статут територіальної громади – основний нормативний акт місцевого самоврядування / О. В. Батанов // Право України. – 2004. – № 7. – С. 30–34.
5. Батанов О. В. Муніципальна влада в Україні :проблеми теорії та практики : [монографія] /О.В. Батанов ; [відп. ред. М.О. Баймуратов] ; Національна академія наук України, Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. Київ : Юридична думка, 2010. С.517-545.
6. Заяць, Д. Д. Статутне регулювання системи місцевого самоврядування в Україні :автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління /Діана Дмитрівна Заяць ; Класичний приватний університет. – Львів, 2009. – 20с.
7. Васильев М.А. Основы нормотворчества в муниципальных образованиях: естественные начала и правовые императивы. Обнинск: Институт муниципального управления, 2001.
8. Рабінович П. Верховенство права в інтерпретації Страсбурзького суду.- Юридичний вісник України.- 2005, № 48. – С.12.

Нормативно-правові акти

1. Конституція України: Прийнята на V сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. № 254к/96 // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Рада Європи; 04.11.1950 р. // Офіційний вісник України. 16.04.1998 р., № 13, / № 32 від 23.08.2006 /стор. 270.
3. Закон України від 23.06.2006р. «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» // *Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2006, N 30, ст.260*)
4. Про місцеве самоврядування в Україні. Закон України. № 280/97-ВР. 21.05.1997. // Відомості Верховної Ради (ВВР), 1997, N 24, ст. 170. (з наступними змінами та доповненнями)
5. Статут Львова. 6.04.2009 р. [Електронний ресурс] / Сайт Громадського порталу Львова. Режим доступу: <http://www.gromada.lviv.ua/articles/2009/04/06/874.html>. Дата доступу: 05.03.2011.

Практика Конституційного Суду України

Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання) від 2 листопада 2004 року // Офіційний вісник України. – 2004. – № 45. – Ст. 2975.

Тема 6.

Право людини і громадянина на надання муніципальних послуг належної якості

1. Муніципальні послуги як об'єкт права людини на гідний рівень споживання у системі місцевого самоврядування.
2. Міжнародні та національні стандарти прав людини у сфері надання муніципальних послуг.
3. Компетенція органів місцевого самоврядування з надання муніципальних послуг. Форми надання муніципальних послуг.
4. Види і типи муніципальних послуг. Система муніципальних послуг
 - адміністративні
 - соціальні
 - житлово-комунальні послуги.
5. Організаційно-правовий механізм забезпечення муніципальних послуг.

Література

Основна

1. Сухінін, Д. В. Формування політики надання якісних муніципальних послуг : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління /Д. В. Сухінін. Дніпропетровськ : [б.в.], 2008. 20 с.
2. Дембіцька, С. Л. Правові засади діяльності з надання адміністративних послуг населенню України органами місцевого самоврядування : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук /С. Л. Дембіцька. Львів, 2010. 16 с.
3. Ільницька, Ю. М. Адміністративні послуги в системі функцій органів місцевого самоврядування :автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук /Ю. М. Ільницька. Київ, 2011. 18 с.
4. Борщ Г. А. Організація діяльності органів місцевого самоврядування в сфері надання послуг зв'язку :автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління /Григорій Андрійович Борщ ; Національна академія державного управління при Президентові України. Київ : [б.в.], 2005. 20 с.
5. Рабінович А.В. Право людини на гідний рівень споживання та юридичний механізм його забезпечення в Україні (загальнотеоретичне дослідження): автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.01 / А.В. Рабінович; Одес. нац. юрид. акад. — О., 2007. — 18с.

Додаткова

1. Новикова, Л. Ю. Трансформація функцій органів місцевого самоврядування щодо соціального захисту населення у сфері забезпечення пільгових пасажирських перевезень :автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління /Л. Ю. Новикова. Дніпропетровськ, 2012. 20 с.
2. Лактіонов, В. О. Взаємовідносини органів місцевого самоврядування з органами державної влади в регулюванні соціального захисту населення :автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління /В. О. Лактіонов. Донецьк : [б.в.], 2007. 20 с.
3. Малюта, О. В. Удосконалення місцевого самоврядування у сфері надання житлово-комунальних послуг :автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління /О. В. Малюта. Донецьк : [б.в.], 2010. 23 с.

Документи і нормативні акти Міжнародно-правові

3. Загальна декларація прав людини. ООН, 10.12.1948 р. // Офіційний вісник України. 15.12.2008 р., № 93, стор. 89, стаття 3103, код акту 45085/2008.
4. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. ООН. 16.12.1966 р. // Офіційний сайт Верховної Ради України. Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_043/card6#Public. Дата доступу: 25.01.2012.
5. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. ООН. 16.12.1966 р. // Офіційний сайт Верховної Ради України. Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_042. Дата доступу: 25.01.2012.
6. Європейська соціальна хартія (Переглянута) (ETS N 163) Страсбург, 3 травня 1996 року Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2007, N 51)

Національне законодавство

1. Закон України від 19.06.2003 «Про соціальні послуги» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, N 45, ст.358
2. Закон України від 24.06.2004 Про житлово-комунальні послуги" № 1875-IV.
3. Закон України від 06.10.2005 «Про реабілітацію інвалідів в Україні» (*Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2006, N 2-3, ст.36)*
4. Закон України від 2 червня 2005 р. Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей (*Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, N 26, ст.354)*
5. Закон України від 01.06.2000 «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» № 1775-III //
6. Про внесення змін до Закону України "Про соціальну роботу з дітьми та молоддю" (*Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2009, N 23, ст.284*
7. Порядок надання платних соціальних послуг та затвердження їх переліку, затв. Постановою КМУ від 14 січня 2004 р. N 12 // Урядовий кур'єр від 22.01.2004 № 12
8. Порядок провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини, затв. постановою Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2008 р. № 866
9. Тимчасовий порядок надання адміністративних послуг, затв. постановою Кабінету Міністрів України від 17 липня 2009 р. N 737
10. Про затвердження Методичних рекомендацій з розроблення стандартів адміністративних послуг, затв. Наказом Мінекономіки України від 12.07.2007 N 219
11. Стратегія реформування системи надання соціальних послуг, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів від 8 серпня 2012 р. № 556-р // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/556-2012-p>
12. Порядок розроблення державного стандарту соціальної послуги, затверджений Наказом Міністерства соціальної політики України від 16.05.2012 № 282 // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0876-12>
13. Порядок організації мультидисциплінарного підходу з надання соціальних послуг у територіальному центрі соціального обслуговування (надання соціальних послуг) затверджений Наказом Міністерства соціальної політики України від 26.12.2011 № 568
14. Стандарт надання послуги з призначення компенсації фізичним особам, які надають соціальні послуги, затверджений Наказом Міністерства соціальної політики України від 23.03.2012 № 158

15. Порядок взаємодії суб'єктів, що надають соціальні послуги бездомним громадянам, затверджений Наказом Міністерства праці та соціальної політики України, Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства внутрішніх справ України, Державного комітету України у справах національностей та релігій, Державного департаменту України з питань виконання покарань 19.02.2009 № 70/411/101/65/19/32

Тема 7

Особливості забезпечення окремих видів прав і свобод людини і громадянина у системі місцевого самоврядування

1-е заняття

1. Повноваження органів місцевого самоврядування в сфері забезпечення окремих прав людини і громадянина.
2. Охорона особистісних прав людини і громадянина на муніципальному рівні. Право на доступ до публічної інформації та механізм його забезпечення органами місцевого самоврядування.
3. Забезпечення політичних прав людини і громадянина на муніципальному рівні. Право на мирні зібрання та механізм його забезпечення органами місцевого самоврядування.

2-е заняття

4. Організаційно-правовий механізм забезпечення соціальних прав людини і громадянина органами місцевого самоврядування.
5. Забезпечення економічних прав людини і громадянина на муніципальному рівні.
- 6.1. Організаційно-правові форми сприяння підприємницькій діяльності органами місцевого самоврядування.
- 6.2. Забезпечення права на користування об'єктами комунальної власності органами місцевого самоврядування.
6. Культурні права людини і громадянина та їх охорона на муніципальному рівні.
- 7.1. Забезпечення функціонування і розвитку української мови і мов національних меншин в Україні.

Основна

1. Батанов О. В. Муніципальна влада в Україні : проблеми теорії та практики : [монографія] / О.В. Батанов ; [відп. ред. М.О. Баймуратов] ; Національна академія наук України, Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. Київ : Юридична думка, 2010. С.567-600.
2. Бондарь, Николай Семенович. Гражданин и публичная власть : конституционное обеспечение прав и свобод в местном самоуправлении : учебное пособие / Н.С. Бондарь. Москва : [Городец], 2004. 351 с.
3. Рубановський, К. Інформаційна відкритість органів місцевого самоврядування : посібник для муніципальних посадовців / [К. Рубановський, О. Федорович, А. Дуда ; заг. ред. : О. Федорович. Івано-Франківськ : ГО "Агентство з розвитку приватної ініціативи", 2009. 96 с.

4. Дрешпак, В. М. Практика взаємодії органів державного управління та місцевого самоврядування із засобами масової інформації :практикум /В. М. Дрешпак. Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2007. 80 с.
5. Андреев В. І. Роль органів місцевого самоврядування в становленні малого та середнього підприємництва :автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук /Віктор Іванович Андреев ; Харківський національний університет внутрішніх справ.Харків, 2010. 20 с.
6. Місцеве самоврядування і екологічна безпека :на базі положень Карпатської конвенції : навчальний посібник /[укладачі : В.К. Сівак ... [та ін.] ; Міністерство освіти і науки України, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. Чернівці : Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2010. 103 с.
7. Іванюшенко В. В. Конституційне право людини і громадянина на безпечне для життя і здоров'я довкілля та його забезпечення в системі місцевого самоврядування :автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук /Вікторія Вікторівна Іванюшенко ; Інститут законодавства Верховної Ради України. Київ : [б.в.], 2009. 20 с.

Додаткова

1. Бабінова, О. О. Взаємодія органів державного управління і місцевого самоврядування з громадськістю :теоретико-методологічний аспект : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління /О. О. Бабінова; Національна академія державного управління при Президентові України. Київ : [б.в.], 2006. 20 с.
2. Ворона, П. В. Місцеве самоврядування і політичні партії в Україні /П.В. Ворона. Харків : Магістр, 2008. 183 с.
3. Півцаєва В. О. Участь громадян у прийнятті управлінських рішень органами місцевого самоврядування :автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління /В. О. Півцаєва. Харків, 2010. 20 с.
4. Славко, Т. О. Взаємодія неурядових організацій з органами місцевого самоврядування в Україні :автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук /Т. О. Славко ; Чорноморський державний університет ім. Петра Могили.
5. Миколаїв, 2010. 16 с.
6. Травянюк, О. І. Розвиток малих форм господарювання у взаємодії з органами місцевого самоврядування :автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління /Олександр Іванович Травянюк ; Національна академія державного управління при Президентові України. Київ : [б.в.], 2006. 20 с.
7. Правові проблеми комунальної власності :монографія /В.І. Борисова ... [та ін.] ; за загальною редакцією В.І. Борисової ; Академія правових наук України, Інститут державного будівництва та місцевого самоврядування. Харків : Н.М. Вапнярчук, 2007. 143 с.
8. Шипко, А. Ф. Модернізація функцій органів місцевого самоврядування у сфері охорони здоров'я населення :автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління /А. Ф. Шипко. Дніпропетровськ : [б.в.], 2010. 20 с.
9. Гулевська, С. Ф. Роль органів місцевого самоврядування у забезпеченні соціальних прав громадян :автореферат дисертації на здобуття наукового

ступеня кандидата наук з державного управління /С. Ф. Гулевська. Харків : [б.в.], 2012. 20с.

Документи і нормативні акти Міжнародно-правові

1. Загальна декларація прав людини. ООН, 10.12.1948 р. // Офіційний вісник України. 15.12.2008 р., № 93, стор. 89, стаття 3103, код акту 45085/2008.
2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. ООН. 16.12.1966 р. // Офіційний сайт Верховної Ради України. Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_043/card6#Public. Дата доступу: 25.01.2012.
3. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. ООН. 16.12.1966 р. // Офіційний сайт Верховної Ради України. Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_042. Дата доступу: 25.01.2012.
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Рада Європи; 04.11.1950 р. // Офіційний вісник України. 16.04.1998 р., № 13, / № 32 від 23.08.2006 /стор. 270.
5. Європейська соціальна хартія (Переглянута) (ETS N 163) Страсбург, 3 травня 1996 року Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2007, N 51)

Національне законодавство

1. Конституція України: Прийнята на V сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. № 254к/96 // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 року (із наступними змінами та доповненнями) (Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40 – 44. – Ст. 356) // Сімейний кодекс України: від 10.01.2002 року із змінами від 23 лютого 2006 р., 15 березня 2006 р. 22 грудня 2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21 – 22. – Ст. 135.
3. Господарський кодекс України: від 16.01.2003 року із змінами від 15 березня 2006 р., 14 вересня 2006 р., від 09.01.2007р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18. – Ст. 144.
4. Земельний кодекс України: від 25.10.2001 року із змінами від 9 лютого 2006 р., 8 лютого 2006 р., від 19.12.2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3 – 4. – Ст. 27.
5. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року N 2755-VI // (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, N 13-14, N 15-16, N 17, ст.112)
6. Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11.01.2001 № 2210-III (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, N 12, ст.64)
1. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 року із змінами від 31 травня 2005 р., від 23 лютого 2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 12. – Ст. 64.
2. Закон України „Про інформацію“ від 2 жовтня 1992 року № 2657-XII зі змінами, в редакції ЗУ від 13.01.2011.
3. Закон України „Про доступ до публічної інформації“ від 13 січня 2011 року;
4. Закон України „Про захист персональних даних“ від 1 червня 2010 року.
5. ЗУ «Про альтернативну (невійськову) службу» від 12.12.1991 р. в редакції Закону від 18.02.99
6. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 року із змінами від 20 листопада 2003 р., від 20 січня 2005 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 47. – Ст. 256.

7. Про захист прав споживачів: Закон України від 15.12.1993 року із змінами від 10 січня 2002 р., від 18 листопада 2003 р., від 01.12.2005 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 1. – Ст. 1.
8. Закон України від 10.01.2002 № 2918-III. «Про питну воду та питне водопостачання» (*Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, N 16, ст.112*)
9. Про рекламу: Закон України від 03.07.1996 року із змінами від 21 грудня 2005 р., від 23 лютого 2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 2. – Ст. 18.
7. Про оренду державного та комунального майна: Закон України від 10.04.1992 року із змінами від 25 березня 2005 р., від 29 листопада 2005 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 15. – Ст. 99.
8. Про місцеве самоврядування: Закон України від 21.05.1997 року із змінами від 20 грудня 2005 р., від 22 грудня 2005 р., від 22.03.2007 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.
9. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 11.12.2003 року. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 15. – Ст. 232.
10. Про молодіжні та дитячі громадські організації: Закон України від 1.12.1998 року від 19.10.2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 1. – Ст. 2.
11. Про політичні партії: Закон України від 5.05.2001 року із змінами від 06 липня 2005 р., від 07 липня 2005 р., від 19.12.2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 23. – Ст. 118.
12. Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23.04.1991 року із змінами від 17 грудня 1996 р., від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 25. – Ст. 283.
13. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців: Закон України від 15.05.2003 року із змінами від 22 лютого 2006 р., від 16 березня 2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 31 – 32. – Ст. 263.
14. Закон України від 22.03.2012 «Про громадські об'єднання» № 4572-VI //
15. Основи законодавства України про охорону здоров'я від 19 листопада 1992 року N 2801-XII // *Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, N 4, ст.19*)

Тема 8.

Гарантії конституційних прав і свобод людини у відносинах з органами місцевого самоврядування

1. Поняття та ознаки конституційно-правових гарантій прав і свобод людини і громадянина. Система конституційно-правових гарантій прав і свобод людини і громадянина.

2. Гарантії охорони і захисту прав і свобод людини і громадянина у сфері місцевого самоврядування: поняття і види.

- Нормативно-правові гарантії муніципальних прав і свобод.
- Організаційно-правові гарантії муніципальних прав і свобод.
- Процесуальні гарантії муніципальних прав і свобод.

3. Конституційно-правові гарантії дотримання принципу верховенства права у сфері місцевого самоврядування.

4. Відповідальність органів і посадових осіб місцевого самоврядування як гарантія охорони і захисту прав і свобод людини і громадянина: форми і види.

5. Оскарження рішень, дій та бездіяльності органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб як механізм захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина.

Література

1. Батанов О. В. Гарантії місцевого самоврядування в Україні: деякі проблемні питання теорії / О. В. Батанов // Держава і право : зб. наук. праць. – Вип. 23. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2004. – С. 132–138.
2. Ковріга О. Відповідальність органів місцевого самоврядування за неправомірні дії // Право України. – 2001. – № 2. – С. 57–59.
3. Сорочкін, О. Вдосконалення процедури адміністративного оскарження рішень, дій та бездіяльності виконавчих органів місцевого самоврядування: (для громадян та правозахисників) /Олег Сорочкін, Андрій Школик, Ярослав Жукровський. [Львів : Регіональний громадський благодійний фонд "Право і демократія", 2005. 32 с.

Додаткова

1. Батанов О. В. Відповідальність в місцевому самоврядуванні: деякі питання теорії / О. В. Батанов // Правова держава : зб. наук. праць. – Вип. 13. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2002. – С. 135–146.
2. Батанов О. В. Система гарантій місцевого самоврядування в Україні: проблемні питання теорії / О. В. Батанов // Наукові праці Одеської національної юридичної академії. – Том 3. – Одеса : Юрид. літ., 2004. – С. 147–158.
3. Алексеев И.А., Валяровский Ф.И. Ответственность органов местного самоуправления при реализации полномочий в области обеспечения законности, прав и свобод человека и пресечение коррупции в системе местного самоуправления. Монография. Пятигорск. – 2004. – 324 с.
4. Кузько А.В. Повышение эффективности конституционно-правовой ответственности органов и должностных лиц местного самоуправления // Государственная власть и местное самоуправление. 2008. № 5.
5. Мьялковский С.С. Юридическая ответственность и местное самоуправление в Российской Федерации. Дис. ... канд. юрид. наук. М., 2004.
6. Пешин Н.П. Особенности государственного контроля за местным самоуправлением // Конституционное и муниципальное право. 2007. № 4.
7. Пылин С.В. Муниципальный контроль: проблемы и пути правового

- обеспечения // Конституционное и муниципальное право. 2006. № 11.
8. Сергеев А.А., Розенфельд В.Г. Административный контроль за законностью правовых актов органов местного самоуправления // Государство и право. 2002. N 12.
 9. Черногор Н.Н. Проблемы ответственности в теории муниципального права и практике местного самоуправления: Монография. М., 2007.
 10. Черногор Н.Н. Становление отраслевого учения об ответственности в муниципально-правовой науке // Конституционное и муниципальное право. 2006. № 12.
 11. Шугрина Е.С. Контроль за деятельностью и ответственность власти: муниципальный уровень: Монография. М., 2007.
 12. Шугрина Е.С. Контроль за органами местного самоуправления // Конституционное и муниципальное право. 2007. № 6.

Нормативно-правові акти

1. Кодекс адміністративного судочинства: від 06.07.2005 року із змінами від 16 березня 2006 р., від 20 вересня 2006 р., від 01.12.2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 35 – 36, № 37. – Ст. 446.
2. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 року із змінами від 20 листопада 2003 р., від 20 січня 2005 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 47. – Ст. 256.
3. Про судоустрій і статус суддів : **Закон** України від 07.07.2010 № 2453-VI із змінами *Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, N 41-42, N 43, N 44-45, ст.529)*
4. Про Конституційний Суд України: Закон України від 16.10.1996 року із змінами від 03 серпня 2006 р., від 04 серпня 2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 49. – Ст. 272.
Про місцеве самоврядування в Україні. Закон України. № 280/97-ВР. 21.05.1997. // Відомості Верховної Ради (ВВР), 1997, N 24, ст. 170. (з наступними змінами та доповненнями)